

BLOGI

Blogi: Talous pyrähti kasvuun, mutta rakenneongelmat pysyvät

Suomen talous | 03.07.2017 | Petri Mäki-Fränti

KIRJOITTAJA

Petri Mäki-Fränti
Vanhempi ekonomisti

Ensin ilonaiheet: Suomen taloudella on odotettavissa parempia aikoja. Suomen Pankki [ennusti kesäkuussa](#), että bruttokansantuote kasvaa vuosina 2017–2019 keskimäärin noin 1,7 % vuodessa. Tämä on suuri edistysaskel, kun syvimmän taantumän jälkeisinä vuosina 2010–2016 talouskasvu jäi keskimäärin runsaaseen 0,6 prosenttiin vuodessa.

Sitten ikävämmät huomiot: vaikka näkymät ovat piristyneet, paluu taantumaa edeltäneiden vuosien kasvulukuihin on vaikeaa. Talouskasvua rajoittavat edelleen monet tekijät, joita talouden väliaikainen kasvupyrähdys ei poista. Näitä pitkän aikavälin haasteita pohditaan tarkemmin [Eurojatalous.fi:n tuoreissa artikkeleissa](#).

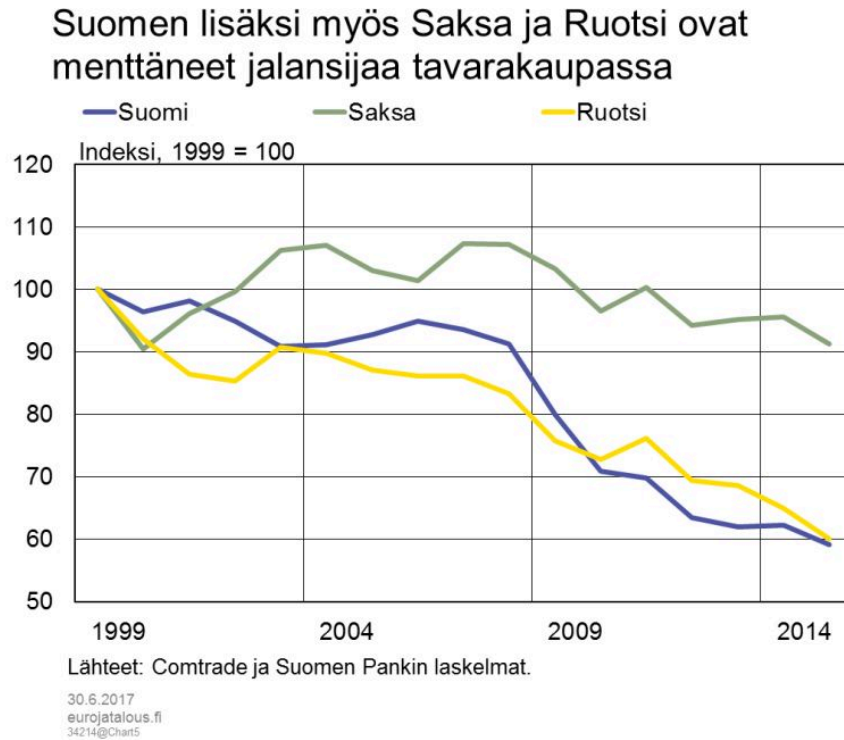
Kasvumahdollisuuksia rajoittaa varsinkin se, että talouden tuottavuuden kasvu on hidastunut rajusti. Tuoreen näkökulman tuottavuuskehitykseen tuo [Juuso Vanhalan ja Matti Virénin artikkeli](#), jossa vertaillaan suomalaisten yritysten tuottavuutta ja kannattavuutta. Keskiarvojen sijaan artikkelissa tarkastellaan tuottavuuden ja kannattavuuden koko jakaumaa.

Vertailu paljastaa suuria eroja yrityksissä sekä toimialojen välillä että niiden sisällä (kuvio 1). Yritysten joukosta erottuu suhteellisen harvalukuinen, korkeasti tuottavien ”tähtiyritysten” joukko, mutta valtaosassa yrityksistä tuottavuus sen sijaan on vaatimatonta. Kun keskimääräinen tuottavuuskasvu vähittäin elpyy talouskasvun myötä, voikin se antaa liian optimistisen kuvan suomalaisyritysten tämänhetkisestä tilasta. Sama pätee, kun tarkastellaan yritysten kannattavuutta.

Vanhalan ja Virénin artikkelissa todetaan myös, että yritysten väliset palkkaerot ovat jääneet selvästi tuottavuuseroja pienemmiksi. Kun yleinen palkkakehitys määräytyy toimialan keskiarvoyrityksen palkanmaksukyvyyn mukaan, nakertaa se nopeasti heikommin tuottavien

yritysten kannattavuutta. Tehokas tapa parantaa suomalaisyritysten kannattavuutta ja kilpailukykyä voisikin olla, että siirryttäisiin nykyistä joustavampaan palkanmuodostukseen. Yritysten kannattavuudella on merkitystä varsinkin työllisyyden kannalta: kannattavimpien yritysten havaittiin olevan myös parhaita työllistäjiä.

Kuvio 1.

Haasteita riittää myös työmarkkinoilla. Rakentamisessa ja eräillä teollisuuden aloilla valitellaan jo työvoimapulaa, mutta vaikka työvoiman kysyntä on kasvanut, työttömyysaste laskee verraten hitaasti. Se osa työttömyydestä, joka ei alene työmarkkinoiden elpymisestä huolimatta, on rakenteellista työttömyyttä. Rakennetyöttömyyden syitä ja seurauksia tarkastellaan [Meri Obstbaumin](#) ja [Mikko Sariolan](#) artikkelissa. Kirjoittajat vertailevat siinä keskenään vaihtoehtoisia rakennetyöttömyyden selitysmalleja ja tilastollisia mittareita.

Vertailusta käy ilmi, että rakennetyöttömyyden yksiselitteinen arviointi ei ole helppoa. Erityisen vaikeaa sen mittaaminen on nyt, kun työttömyyttä on kasvattanut sekä poikkeuksellisen pitkään jatkunut matalasuhdanne että sellaiset pitkän aikavälin trendit kuin talouden rakennemuutos ja väestön ikääntyminen. Sekä OECD että Euroopan Komissio arvioivat Suomen rakenteellisen työttömyysasteen olevan nyt noin 7,5 prosentin suuruusluokkaa. Tämä on korkea luku, vaikka arvioissa olisikin epätarkkuutta.

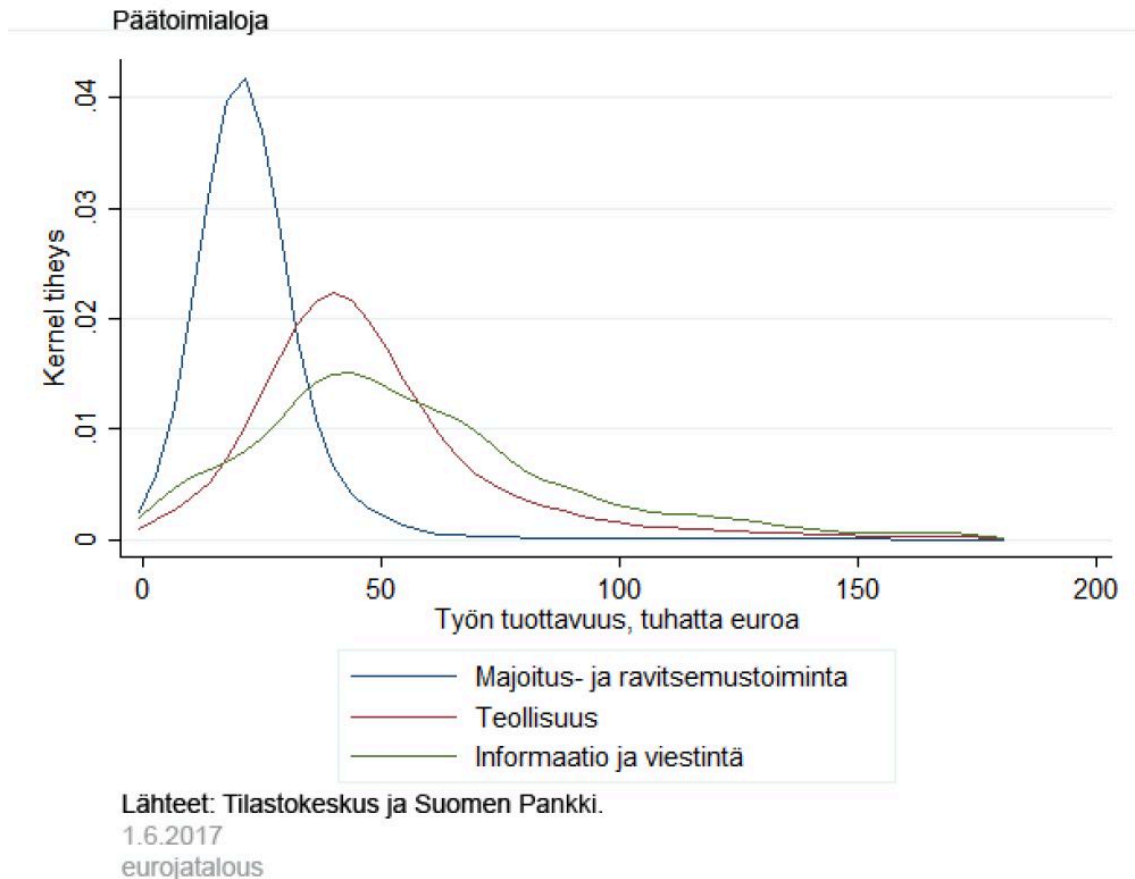
Rakennetyöttömyys on tärkeä mittari talouspolitiikan päätöksenteossa. Kun tiedetään, paljonko taloudessa on vapaata kapasiteettia, on helpompi arvioida, kuinka paljon finanssi- ja rahapolitiikalla voidaan vaikuttaa talouskehitykseen. Lisäksi rakennetyöttömyys on tärkeä ankkuri palkanmuodostuksessa. Rakennetyöttömyyden arviointia olisi syytä edelleen parantaa, ja Suomen Pankissa ollaankin kehittämässä uusia menetelmiä sen arvioimiseksi.

Lähivuosina haasteita riittää myös kysyntäpuolella. Teollisuuden puolella on viime vuosina menetetty kymmeniä tuhansia työpaikkoja. Vientiteollisuuden täytyisi kehittää uusia tuotteita, joille olisi kysyntää. [Petri Mäki-Fräntin](#) ja [Seppo Orjasniemen](#) artikkelissa tarkastellaan Suomen tavaraviennin markkinaosuuksien kehitystä tavaraviennin rakenteen osalta.

Tavaraviennin markkinaosuudet ovat olleet laskussa finanssikriisistä lähtien, mutta osaltaan laskua selittää se, että nousevien talouksien osuus maailmankaupasta kasvaa. Tämä on painanut myös muiden kehittyneiden maiden kuten Ruotsin ja Saksan vientiä (kuvio 2.) Tätä osaa markkinaosuuksien laskusta ei juuri voi korjata kotimaisin toimin, sillä nousevien talouksien kanssa on vaikea kilpailla tuotantokustannuksilla.

Kuvio 2.

Toimialojen välisten ja sisäisten tuottavuusjakaumien erot ovat suuria

Osin markkinaosuuksien menetystä selittää kuitenkin Suomen tavaraviennin rakenne, joka on muuttunut aikaisempaa epäedullisemmäksi. Suomi on palannut huipputekniikan viejästä takaisin keskitason tekniikan ja välituotteiden viejäksi. Valtaosa tavaraviennistä koostuu tuotteista, joiden kysyntä riippuu investointikysynnästä. Tuotannolliset investoinnit varsinkin kehittyneissä maissa ovat kuitenkin jääneet viime vuosina vähäisiksi. Nousevien talouksien suhteellisen nopeana jatkunut talouskasvu ei sekään ole auttanut Suomen vientiä, jonka päämarkkina-alueet ovat kehittyneissä maissa ja varsinkin Euroopassa.

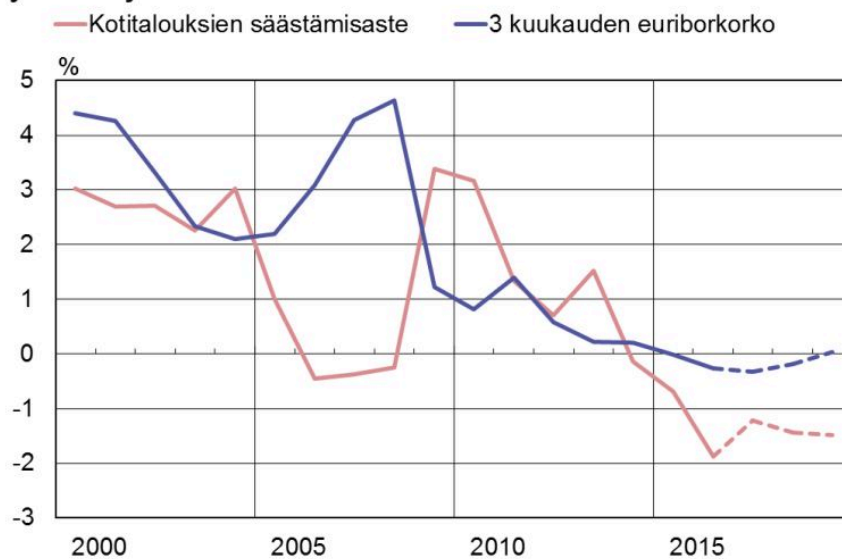
Kun viennistä ei ole ollut talouden veturiksi, Suomen talouskasvu on jäänyt yksityisen kulutuksen varaan. Hidas tulokehityskään ei ole lannistanut suomalaisia kuluttajia, vaan nämä ovat jatkuvasti kuluttaneet enemmän kuin tienanneet. Tähän tilanteeseen ei odoteta nopeaa muutosta.

Jos kotitalouksien menot ylittävät tulot, erotus täytyy kattaa syömällä säästöjä tai velkaantumalla

lisää. Suomalaiset kotitaloudet säästävätkin nyt historiallisen vähän. Ilmiön taustoja ja seurauksia tarkastellaan tuoreessa Eurojatalous.fi-artikkelissa. Vaikka tulot kasvavat hitaasti, kotitaloukset luottavat nyt vahvasti talouskehitykseen. Varsinkin luottamus maan yleiseen talouskehitykseen on voimistunut. Luottamus kasvattaa kotitalouksien halukkuutta ottaa riskejä, ja tämä yhdessä matalan korkotason kanssa kannustaa elämään yli varojen (kuvio 3).

Kuvio 3.

Kotitalouksien luottamuksen koheneminen kannustaa yli varojen elämiseen

Lähde: Suomen Pankki.

Eurojatalous.fi

30.6.2017

34228@ET3_2017_kehikko4_kuvio1

Kotitalouksien säästämisaste kertoo, kuinka paljon kotitaloudet säästävät suhteessa BKT:hen. Säästäminen voi olla negatiivista pitkäänkin ilman, että se aiheuttaa välittömiä ongelmia kansantaloudelle, varsinkin, kun suomalaisten kotitalouksien velka on kansainvälisesti katsottuna vielä kohtuullisella tasolla. Velkaantuminen kuitenkin kasvattaa kotitalouksien haavoittuvuutta, jos korot nousevat tai talouskasvu hidastuu, eli suunta ei voi jatkua loputtomiin. Kun velkaantuminen kasvaa, se lisää samalla koko kansantalouden haavoittuvuutta suhdannevaihteluissa. Taloustilanteen muuttuessa kotitaloudet, joita rasittaa suuri velkataakka, saattavat joutua supistamaan kulutustaan voimakkaasti. Säästäminen voi tällöin nousta nopeasti, mikä edistää talouden ajautumista taantumaan.

Pitkään jatkunut matalasuhdanne on heikentänyt Suomen talouden kasvunäkymiä. Osa talouden kasvutekijöistä, kuten väestön ikärakenne, teknologinen kehitys ja maailmankaupan kasvu, ovat enimmäkseen ulkoa annettuja. Paljon on silti vielä omissa käsissä, eikä talouspolitiikan tarvitse

jäää pelkäsi hienosäädöksi.

Asiasanat

ennuste, kotitaloudet, rakennetyöttömyys, Suomi, talous, yritykset